

Löysällä otteella ennakkoluuloisia heittoja

Vesa Vares – Timo Soikkanen

Aura Korppi-Tommola kirjoitti *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä 4/2003 arvion Lasse Lehtisen väitöskirjasta *Aatosta jaloa ja alhaista mieltä*. Emme puutu arvioon kirjan asiasisällöstä. Muutama heitto ohjaajien, tarkastajien ja vastaväittäjän panoksesta kaipaa kuitenkin kommentin.

Esitarkastajana ja vastaväittäjänä olemme pohtineet Lehtisen saamaa poikkeuksellisen ankaraa ja laajaa kritiikkiä. Siihen on tieteellistä ja metodista aihetta, ja tähän kiinnitimme itsekkin huomiota. Vastaväittäjänä Timo Soikkanen keskittyi 90-prosenttisesti Lehtisen työn metodisiin puuteisiin. Mutta näyttää myös siltä, että tiettyjen kommentaattorien tyrmäysmentaliteetin takana on muutakin.

Jos ”niin on miltä näyttää”, emme voi kuin jyrkästi puolustaa väittelijän oikeutta tarttua yhteiskunnallisesti ja poliittisesti arkaluontoisiinkin aiheisiin, kuten vallankäyttäjien menettelyihin. Väittelijällä on oltava oikeus itsenäisesti valita problematiikkansa ja näkökulmansa ja pitää pintansa myös monia esitarkastajien korjausehdotuksia vastaan. Miten hän työssään onnistuu, jää vastaväittäjän ja muun tiedeyhteisön arvioiden varaan. Useimmiten täydellinen tyrmäminen kertoo kuitenkin enemmän tyrmäjästä ja tämän motiiveista kuin väittelijän työstä.

*

Aura Korppi-Tommola kirjoitti *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä 4/2003 arvion Lasse Lehtisen väitöskirjasta *Aatosta jaloa ja alhaista mieltä*. Emme puutu arvioon kirjan asiasisällöstä. Muutama heitto ohjaajien, tarkastajien ja vastaväittäjän panoksesta kaipaa kuitenkin kommentin.

Korppi-Tommolan mukaan ”prosessiin osallistuneita professoreja” voi syyttää ”löysästä ajattelumattomuudesta” ja muutenkin ”hieman ihmetellä”. Perusteluna on, että ”SDP:llä oli ja on laajempia yhteiskunnallisia päämääriä, joihin pääsemiseksi Kekkonen kaataminen näytti yhdessä vaiheessa hyvältä keinolta”. Hän kysyy myös, ovatko professorit ”antaneet kuuluisalle kirjailijalle enemmän vapauksia kuin nuorille aloittelijoille tavallisesti sallitaan” – sekä kehaisee epäsuorasti kontrastina, kuinka tiukka hän itse

tällaisissa asioissa on. Lopuksi hän spekuloi, onko takana tulosvastuu.

Valitettavasti näissä kommentteissa Korppi-Tommola joko on tai on olevinaan tietämätön Lehtisen väitösprojektin suhteen. Pitäähän hänen väittelleenä tohtorina tietää, että väitöskirjan tarkastajat eivät ole teoksen virheiden miinaharavoja eivätkä vastaa teoksen yksittäisten tulkintojen sen enempää virheistä eikä ansioista. Heidän tehtävänään on tarkastella, täyttääkö teos heidän mielestään kokonaisuutena väitöskirjan kriteerit, ja jos täyttää, niin millä arvolauseella.

*

Mitä tulee SDP:n yhteiskunnallisiin ja aatteellisiin päämääriin, professorit olivat kyllä poikkeuksellisen tietoisia niistä. Onhan esitarkastajista Hannu Soikkanen kirjoittanut SDP:n historian, ja Vesa Vares kiinnitti tähän näkökulmaan huomiota lausunnossaan. Samoin teki vastaväittäjä Timo Soikkanen. Vielä arvostellessaan Lehtisen työn *Historialliseen Aikakauskirjaan* Timo Soikkanen kiinnitti huomiota siihen, että Lehtinen typisti sekä Maalaisliiton että SDP:n yhteiskunnalliset ja aatteelliset tavoitteet pelkäksi valtopolitiikaksi.

Olemmekin jo lakanneet laskemasta, kuinka moni on meille tarjoillut uusina ja mullistavina samoja näkemyksiä, joita Lehtiselle esitimme. Korppi-Tommolan olisi kannattanut tutustua lausuntoihin. Toisaalta: vaikka hän tässä säästikin vaivojaan, hän panosti kuitenkin hiukan enemmän kuin ne kriitikot, jotka ilmaisivat kirjasta varmoja totuuksia ja tuomioita jopa tunnustaessaan, että eivät olleet sitä lukeneet.

Mutta kun Korppi-Tommola ei itsekään katso, että väitöskirja olisi ollut hylättävä siinä olevien virheiden, puutteiden, epäkonventionaalisuusiensa ja tyylin takia, niin täytyy ”hieman ihmetellä”, mikä motiivi hänen heitoillaan toisten ammattitaidosta sitten todellisuudessa on. Mitä tulee ”tulostavastuuseen”, viittaus on sekä loogisesti takaperoinen että mauton. Ja päästettiinkö Lehtinen muita helpommalla ”kuuluisana kirjailijana”? Kysymys on akateemisen maailman ammattilaiselta oikeastaan kovin lapsellinen, jopa populistinen.

*

Korppi-Tommola tietää kyllä Lehtisen olleen erikoisen suurennuslasin alla. Tiesiväthän kaikki, mikä polemiikki asiasta seuraisi. Tarkastajille olisi ollut helpoin ratkaisu jättää koko projekti hoitamatta juuri sen takia, että kyseessä oli Lehtinen – tuntemattoman tekemänä samoja virheitä ei olisi noteerattu missään julkisuudessa. Pää pensaassa olisi ollut turvallista, mutta juuri silloinhan esitarkastajat olisivat olleet epätasapuolisia. Vai ovatko he ehkä Korppi-Tommolan mielestä Suomen akateemisen historian ensimmäiset tarkastajat, joilla

on oikeus sanoa, että ”hyväksymme vain vähintään magna cum lauden väitöskirjoja”?

Kiinnittäisiköhän Korppi-Tommolakaan mitään julkista huomiota väitöskirjaan, jolla olisi Lehtisen väitöskirjan puutteet (ja ansiot), mutta tuntemattomampi tekijä?

Kirjoittajista Timo Soikkanen on poliittisen historian professori ja yhteiskunnallisen tiedekunnan dekaani Turun yliopistossa, ja Vesa Vares dosentti Tampereen yliopistossa sekä vierailevana tutkijana Humboldt-Yliopistossa.